List 4. **NOVICE** Tečaj XXXVII.

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi pôli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold., za četrt leta 1 gold.; pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrt leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani v sredo 22. januarija 1879.

Obseg: Veselo naznanilo o založnicah za slovenske dežele. — Pomemba soli za kmetijstvo. — Reja ovác in pa sahana v Rumuniji. (Kon.) — Gospodarske skušnje. — Gospodarske novice. — Obrtnijske novice. — Kako to, da — kedar januarija meseca začne dan rasti, je zjutraj ob 7. uri še tèma, na večer pa dan do 5. ure podaljšan? — Matija Ličan, „stari Slovenec“. (Konec.) — Črtice iz Bosne. — Dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvarí.

Veselo naznanilo o založnicah za slovenske dežele.

V „okrožnici št. 5.“, ki jo ravnokar banka „Slavija“ razpošilja svojim zastopnikom v ozemlji njenega glavnega zastopa v Ljubljani, beremo v „računskem poročilu“ poziv, ki ga z veseljem pošljemo našim rodoljubom po deželi z iskreno željo, da bi nemudoma skušali ustanovljati založnice ali majhne posojilnice (Vorschusskassen), katere smo v 1. listu „Novic“ v podporo poštenemu kmetijstvu in obrtnijstvu priporočali.

Navedeni poziv glavnega ravnateljstva banke „Slavije“ v Pragi do slovenskih zastopnikov glasí se tako:

„Častite svoje zastopnike prosimo, naj založnice, ako katere v njihovih okrajih obstojé, opozorujejo, da se v denarnih stiskah vedno zamorejo z dobrim vspehom obrniti do banke „Slavije“ ali pa, da delajo na to, naj se takove založnice z neomejenim poroštvom ustanové in banka „Slavija“ bo vedno z veseljem pripravljena z denarnimi zalogami pomagati, ker le predobro ve, da edino na ta način more naš kmetijski, trgovinski in obrtnijski stan si opomagati in neodvisen postati.“

To je veselo naznanilo, ki naj bi ne ostalo klic vpijočega v puščavi! Vsaj se vendar nahajajo po več krajih naše domovine rodoljubi, ki poznajo potrebo takih majhnih denarnih zavodov, — ki imajo veljavo v svoji okolici in tudi toliko upravne, računske vednosti, da jih ne bode strašilo nekoliko truda na pomoč poštenemu kmetijstvu in obrtnijstvu, kajti le tako je vredno, da mu rodoljubi pridejo v potrebi na pomoč. — Kakor je bilo uže rečeno, bode gosp. Ivan Hribar, glavni zastopnik banke „Slavije“ v Ljubljani, rad vsacemu, kdor se loti tega blagega podvzetja, na roke šel.

Pomemba soli za kmetijstvo.

Solí je neizmerno veliko na svetu; dajejo nam jo morja (môrska sol), — nahajamo jo v nekaterih vodáh in jo dobivamo kot kuhano sol, in kopljejo jo v rudnikih kot kamnito sol. Solí dokaj je tudi v vsaki zemlji; nobenega rastlinskega pepela in nobenega živalskega trupla ni brez solí; veliko solí (klornatriuma) je v krví, v želodčevem soku, v hrustancih itd.

Naš namen je tù govoriti le o pomembi solí za rastlinstvo in živalstvo, to je, da živali in rastline potrebujejo za živež solí.

Učenjak Liebig je gotovo resnico govoril, ko je rekel, da „živalsko življenje brez solí ni mogoče.“ Zgodovina starodavnih narodov nam pa kaže, da uže takrat, ko je kmetijstvo stalo še na nizki stopinji, so kmetovalci gnojili zemljo s soljo. Stari Rimljani so cenili sol kot posebno dobro gnojivo, kajti rekli so: „nič ni na svetu za vse, kar živí, koristnejega kakor je sol.“

Naj po tem kratkem uvodu našim gospodarjem kaj več povemo, kakošen upliv ima sol na rastlinstvo in živalstvo.

Naj je najprej beseda o razmerah solí do rastlin.

Na zemljo, na katero pride sol, deluje ona posebno kemično, to je, sol razkrojí in raztopí posamesne stvarí, iz katerih zemlja obstojí, — od tega pa pride, da s soljo pognojena zemlja pospešuje rast nekaterih rastlin, drugih pa ne, in zato ne, ker vsaka vrsta rastlin za svoj živež kaj druzega potrebuje. Tako skušnje učijo, da s soljo pognojena repa in krompir nista ne debeleja ne sladkeja; tako, na primer, perje, če se je tobaku s soljo gnojilo, ne gorí rado; tudi žita, s soljo gnojena ne plenjajo bolje. Očitno pa je, da na senožetih, s soljo pognojenih, se nakosí veliko več in boljega sená, ki ga živina raje žré in lože prebavlja.

Sol pa deluje na zemljo tudi fizično in to na korist travi na senožetih s tem, da sol vlago na-se vleče in navzeto mokroto oddaja koreninicam pod zemljo; ta vlažnost je vzrok, da trava na senožetih s soljo pognojenih tudi o veliki suši frišna ostane.

Pravijo, da sol zatare plevel. To je res, če se zemlja zeló pognoji s soljo, al takrat trpijo tudi druge rastline, kajti sol deluje tù na kaleče seme ali pa na še prav mlade nježne rastlinice.

(Konec prihodnjič.)

Gospodarske skušnje.

* *Iz vinskih sodov odpraviti plesnjivi duh* se dá lahko in zanesljivo z gorčico (Senf, ženofom) tako-le: za sod, ki drží 10 hektolitrov (1 vedro) vina, se vzame 10 dekagramov (1 lot) gorčice, ki se dene v sod, na to se vlije va-nj vrele vode 10 litrov (dobrih 7 bokalov) in sod z veho trdno zapre. Čez 3 ali 4 dni se vlije iz soda gorčična voda, potem sod izmije prav do-

bro s čisto vodo in nazadnje še z nekoliko špiritom. Po vsem tem dobimo z malimi stroški prav čist sod.

Gospodarske novice.

* *O 38 let starem semenu rdeče detelje, ki je še kaljivo bilo*, poroča prof. Haberlandt v knjigi „Allg. landw. Pflanzenbau" tako-le: po zapisnikih neke grajščine so ondi našli 2770 zrn deteljnega semena od leta 1839., tedaj 38 let starega; izbrali so iz tega kupčeka na videz še 37 dobrih zrn, to je, temno-višnjevih, na konci rumenkastih ali svitlo-rujavih. Ta zrna so za poskušnjo vsejali in našli, da jih je 35 kalilo, od vsih unih, ki so bila temno-rdeče-rjava in umazana, ni ne eno seme kalilo. — Ta skušnja kaže, da se tudi iz same barve deteljnega semena dá nekoliko spoznavati kaljivost njegova.

* *O dveh pseh, ki sta 13 dni brez jedí in pijače živela*, poroča dr. Esser. Zapodili so ju 28. dne sušca po lesičjem sledu, od kodar jih pa ni bilo nazaj; še le 10. aprila zjutraj so ju našli na dvorišču živa ležati, pa jih je sama kost in koža bila; eden je kmalu okreval, drugi je drug dan poginil.

* *Kmetijski stan je dandanes res težavni stan.* Priča tega so po vseh deželah eksekutivne dražbe, po katerih se prodajajo posestva gospodarjev, ki so na kant prišli, in to ne samo v deželah, ker so kmetje bolj ubožni, ampak tudi v deželah s premožnimi kmeti. Da je doljno-avstrijska dežela ena najpremožniših dežel avstrijskih, to je svetu znano, in vendar kako gre tudi tukaj kmetom? Leta 1874. se je po eksekutivni dražbi tu prodalo zadolženih posestev 739, — 1875. leta 825, — 1876. leta 1060, — 1877. leta 1545. Vendar se dolgov, ker so posestva pod cenjeno vrednostjo prodana bila, ni poplačalo 1874. leta 304, — 1875. leta 601, — 1876. leta 912, — 1877. leta 1789. Leta 1876. so pri teh 912 dolgovih upniki zgubili skupaj 4 milijone in 793.000 goldinarjev, počez je zgubil tedaj vsak upnik okoli 5000 gold., — leta 1877. pa pri 1789 dolgovih skupaj 7 milijonov in 920.000 gold., tedaj počez vsak okoli 4500 gold. Vse to zato, ker so posestva bila veliko pod cenjeno vrednostjo prodana. Zavzeti pa se more človek, ko vidi, da so mnogi dolžniki morali obresti (činža) plačevati po 24 do 60 gold. od 100, pa celó včasih po 120 in še več. In to je resnica, kajti tako so se našle obresti vpisane v gruntnih bukvah. Kam pride kmet v tako žalostnih razmerah!

Obrtnijske novice.

* *Pivarnam se ima davek prenarediti.* Pivarne se že mnogo let pritožujejo, da davek, katerega imajo plačevati o narejanji piva, ni pravičen in da so davkarji zeló sitni, kedar s sladkomerom določujejo dobroto piva. Da se izvé, za koliko so te pritožbe opravičene, je po sklepu zbornice poslancev ministerstvo ukrenilo sklicati komisijo izvedencev, v katero pridejo tudi po kupčijskih in obrtnijskih zbornicah vsake dežele izvoljeni pivarji. Kakor slišimo, se predložijo tej anketni komisiji 3 vprašanja, katera naj pivarji dobro prevdarijo, da dadó temeljite in soglasne odgovore na ta vprašanja in posebno v 2. vprašanji, ki se tiče polajšanja o davkovski kontroli.

* *„Pläne landwirthschaftlicher Bauten des Kleingrundbesitzes in Oesterreich. Gesammelt und erläutert von Arthur Freiherrn v. Hohenbruck, Sectionsrath im k. k. Ackerbauministerium, gezeichnet und autografirt von Carl A. Romstorfer, Arhitekt"* — se zove knjiga s podobami kmetskih hiš in gospodarskih poslopij vseh dežel našega cesarstva, katero je c. k. dunajsko ministerstvo kmetijstva nalašč za lansko razstavo parižko tiskati dalo in eno tako knjigo družbam kmetijskim poslalo. V tej knjigi nahajamo iz vsake dežele po njenih različnih krajih narisane kmetske hiše s hlevi, kozolci itd. (iz Kranjskega hišo iz bohinjske Bistrice, Metlike in Kočevja, iz Štajarskega hišo iz okraja slovenjegraškega, ormužkega in ptujskega v dolnjem Štajerji). Vse hiše in druga gospodarska poslopja so narisana tako, kakor so, in zanimivo je videti, v kakošnih hišah prebivajo kmetje v različnih deželah našega cesarstva in primerjati jih med seboj. Pisatelj v predgovoru pravi, da namen te knjige ni bil, načrte podati kmetom, po katerih naj bi zidali hiše, kedar si kdo zida novo, da zadostuje napredku kmetijstva in zdravstvenim tirjatvam, ampak le pokazati, kakošne hiše ima tirolski, češki, kranjski, štajarski, goriški, isterski, dalmatinski kmet itd., katere so, kakor tudi njihova gospodarska poslopja, zeló različne po podnebji, kraji, narodni navadi itd.

Reja ovác in pa sahana v Rumuniji.

Nemški spisal Franjo Schollmayer.

(Konec.)

Ravno tako, kakor čede na planino gredó, jih ženejo v jeseni polagoma v doline do Donave ali še čez v Bolgarijo, kjer potem še veliko paše imajo zato, ker je jesen dolga in večidel gorka (14° R.). Kedar sneg pade, ženó ovce k senenim kopicam na travnikih. Senó, katerega je tukaj veliko, pa ni dobro, raztresejo potem ovcam za pašo po snegu. Če nastopijo vihari s snegom, pogine mnogo blagá. Ovčjo pašo v dolinah morajo čubani v najem vzeti, so pa tukaj taki veliki posestniki, ki za jesensko pašo do 10.000 cekinov najemščine vlečejo.

Kedar sneg skopne, gredó čubani s svojimi čedami zopet na planine; vsa jagnjeta, ki niso sposobna za to potovanje, ali kar jih je čez število, zakoljejo. Njih meso nima skoro nobene cene, kože pa na debelo prodajajo za rokovice v tuje dežele; samo toliko kož ohranijo za se, kolikor jih kmetje potrebujejo za svoje kačule (kučme).

To se ponavlja od leta do leta od severa do juga in od juga do severa: od solnca zagoreli čuban v kosmatem kožuhu in veliko kučmo brez strehe pod prostim nebom na straži stoji svojim ovcam, obdan od velikih in hudih ovčarskih psov, ki njega in čedo na planinah varujejo medvedov, v dolini pa tatov. Vsak čuban ima za širokim pasom po dva velika noža in pa leseno piščalko, s katero se celi božji dan kratkočasi.

Cena enemu jagnjetu je $^1/_2$ do $1^1/_2$ franka, odraščeni ovci v jeseni 4—6 frankov.

Naj zdaj častitim bralcem pred oči postavim konec te živinice v sahani.

Sahano imenujejo kraj, kjer na tisuče ovac v pozni jeseni koljejo. Je pa sahana velik neograjen prostor; na straneh se nahajajo na pol podrti leseni hlevi in pa koče z velikimi kotli in kadmi. Čubani so, kakor sem se sam prepričal, jako izurjeni klavci; v kratkem času sem videl 500 zaklanih ovac. Ko so kožo ovci odrli, jo razparajo, drob iz života vzamejo in čeva čez plot vržejo, kjer imajo psi, krokarji, vrane in srake veliko pojedino. V izpraznene želodce devajo loj, jih zavežejo in tako z lojem tržujejo. Ledice in nekoliko mesa prodajajo v krčme; vse drugo razen zadnjih 2 beder vržejo v kotel in tako dolgo kuhajo, da vse meso od kosti pade; na vrhu kotla plavajoči loj posnamejo in ga kot najboljo sorto prodajajo; ostalo meso in

kosti zopet v veliko, z mrzlo vodo napolnjeno kad vržejo, pridno mešajo in potem zopet na vrhu plavajoči loj posnamejo. Ko ni več sledú od loja, odprejo zatvornico kadi in vso ostalo sodrgo po tleh spustijo, da jo psi in tiči požro.

Loj prodajajo za mazilo mašin in svečarjem. Kjer kupčija dobro kaže, pošiljajo gnjati osoljene v velikih sodih pod imenom pastrama na prodaj. Vselej le 5. dne sušca jemljejo pastramo iz sodov. Za frišno ovčje meso ne marajo bolj premožni stanovi.

Ovčje kože prodajajo domačim kožuharjem, katerih je tukaj sila veliko, ali pa jih v vnanje dežele vozijo na trg. Cena eni taki veliki ovci je le 4 franke; prepričan sem, da je sama koža z volno toliko vredna. Za tak majhni denar prodajó Rumunci na milijone svojih ovác.

Kostí celó nič ne obrajtajo; videl sem jih pri nekem bojaru na kupu 20 metrov dolgem in 6 metrov visokem, pa mi je rekel, da bi vesel bil, če bi mu jih kdo iz poti spravil. Po takem se tu dobi kosti za špodium zastonj, kolikor jih kdo hoče.

Naravoznanske stvari.

Kako to, da — kedar januarija meseca začne dan rasti,

je zjutraj ob 7. uri še temà, na večer pa dan uže do 5. ure podaljšan?

Na to vprašanje, ki se nam stavi iz D., odgovarjamo očitno, čeravno smo to vprašanje pred več leti uže razpravljali v našem listu, pa vemo, da marsikdo ne vé uganjke tej zastavici, zakaj dan pri obeh koncih ne raste enako, ali odkod to, da vkljub temu, da smo uže v drugi polovici januarija (prosinca) in smo noči uže 28 minut odtrgali, še zmiraj ob 8. uri zjutraj nimamo pravega dné? —

Nekateri mislijo, da je megleno ali sneženo vreme v tem času tega krivo, in da zatega voljo se zjutraj tako pozno daní. Al to ni res; saj vsak vé, da ni zmiraj in povsod ta čas megleno ali oblačno.

Vzrok mora tedaj drug biti.

Pratikarji pravijo, da od 22. do 31. dne decembra (grudna) je dan za 5 minut, — od 1. januarija (prosenca) noter do 15. pa zopet za 23 minut dalji, tedaj od 22. decembra noter do 15. januarija v vsem skupaj za 28 minut. To je res, — al za tega del ne smemo tistih 28 minut, za katerih je dan v sredi januarija dalji, tako na dvoje razcepiti, da bi 14 minut pridjali zjutraj dnevu, 14 minut pa zvečer, to je, da bi moral dan se zjutraj za 14 minut prej začeti, zvečer pa bi se moralo tudi za 14 minut pozneje mračiti.

Vzroka, da nam dan le na večer prihaja dalji, ne smemo iskati v astronomiških (zvezdnih) postavah, ampak samo v tem, kako mi dnevne ure štejemo, in po tem, kakor so naše ure uravnane.

Če se nam zdi, da dalji dan ne pospešuje danú zjutraj — po tistem srednjem merilu časa, katerega nam kažejo naše ure — je vzrok tega v tem iskati, da od 25. decembra naprej je poldanski čas, kakor ga nam naše ure kažejo, pravemu poldnevu zmiraj naprej za nekoliko od dneva do dneva se množečih drobcev ene ure. Na naših navadnih urah je tedaj jutro zmiraj poprej kakor pa na solnčni uri. Kedar naše ure 8 kažejo, kaže solnčna ura 1. dan januarija še le 7. uro in 56 minut, — 11. dan januarija 7. uro in 52 minut, — 17. dan januarija 7. uro in 50 minut, — 31. dan januarija 7. uro in 47 minut, in 11. dan februarija 7. uro in 46 minut.

Če so tedaj naše ure čedalje bolj solnčni uri naprej, in sicer po tisti razmeri, kakor dan dalji prihaja, se ne smemo čuditi, da naše ure, kolikor bolj prehitajo solnčno uro, rasteči dan vsako jutro pogrudijo.

Po tem je tedaj očitno, zakaj tisti čas pozimi, kedar dan začne rasti, se zjutraj tako malo čuti, in da je treba skor do konca meseca januarija čakati, predno je zjutraj tako svetlo, da moremo ob 8. lahko kako pisanje brati. Kolikor pa smo zjutraj o svetlobi na zgubi, toliko na boljem smo zvečer.

Narodne črtice.

Matija Ličan, „Stari Slovenec“.

Življenjepisne črtice; spisal J. Bilc.

(Konec.)

Bil je Matija Ličan od svoje mladosti iskren domorodec. K temu je mnogo pripomogel njegov svak France Bilc (rojen 1783., umrl kot ekspozit v Harijah pri Bistrici leta 1826), učeni jezikoslovec, marljiv nabiralec slovenskih besed za slovnik in dobri pesnik. Več o njem lahko bereš v Costovem „Vodnik-Album“ in koledarčeku družbe sv. Mohora leta 1864. Bil je ta mož Vodnikov poseben prijatelj; spisal je o njegovi smrti lepo elegijo („žalostinko“), katera je natisnena v Vodnikovem spominku. Mnogo jezikoslovnih spisov njegovih sta hranila ranjki Metelko in Zalokar; kje da je ta zbirka sedaj, ni mi znano. Mnogo lepega gradiva iz njegovega peresa se je pa zgubilo.

Ličan je očeta naše literature dobro poznal in o njem vedno z navdušenjem govoril. Od tistih časov, ko je slovenščina še v zibelki ležala, je bil stari Ličan vedno domoljub in je zaslužil častno imé „starega Slovenca“. Smehljaje se je večkrat rekel: „Še nemškutarji mi pravijo stari Slovenec, celó taki, ki me ne poznajo. Bil sem pred nekaj leti s svojim vnukom Aleksandrom v Ljubljani. Peljali so me Souvanovi trgovski pomočniki v čitalnico. Šli smo mimo nekega sprehajališča, kjer so oficirji pred hišo črno kavo srkali, in ko sem jez starec v surki mimo njih šel, je eden izmed njih za mano zarenčal: „du verfluchter alter Slobene“.

Ko so bile volitve bodi-si v soseskin, deželni ali pa državni zbor, bil je sivi starček, dokler je mogel hoditi, neutrudljiv agitator. Šel je mnogokrat od hiše do hiše ter je ljudi nagovarjal, naj pridejo volit, ter jim svetoval, koga naj volijo. Imel je enkrat zarad volitev v kupčijsko zbornico veliko sitnosti. Poslal ga je nekdo, naj po hišah podpisane volilne liste, kdor mu jih prostovoljno dati hoče, pobere, da se domorodna imena v nje zapišejo — in to je tudi storil; petinosemdesetletni starček se je moral zarad tega pred sodnijo zagovarjati. Bil je pa osloboden, ker mu niso mogli nikakoršne krivice skazati in ker je sodnik dejal, da mož več ne vé, kaj dela, ali prav ali napačno ravná. Ličan se je smejal. — Pri ustanovitvi Bistriške čitalnice, ki je bila med prvimi ustanovljena, med najbolj cvetečimi društvi, pa je tudi med prvimi ugasnila, se je rajnki „stari Slovenec“ mnogo trudil. O kako vesel je bil starček, ko je mogel pri prvi besedi videti in pozdraviti dr. Bleiweisa in rajnkega dr. Costo. „To so Vam možaki“ — je večkrat djal — „naj pa naši nasprotniki take može pokažejo, ako jih imajo!“ Enekrate je tudi kako staro narodno ali drugo slovensko pesem pri besedi govoril. Splošno veselost je včasih obudilo,

ko je v dolgi deklamaciji brez „soufleurja“ obtičal, ker ga je spomin zapustil; a znal si je pomagati; povedal je kaj smešnega ter odstopil med ploskanjem in smehom poslušalcev.

Meseca maja l. 1862. so na Grobničkem polji pri Reki slovesno blagoslovili zastavo županije Reške. Povabili so k tej slovesnosti tudi prevzvišenega škofa djakovaškega gospoda J. J. Strossmajerja. Na bistriški pošti ga je čakalo ter pozdravilo obilo število domoljubov. Spremljala sta slavnega biškupa tudi znana učenjaka prečastiti gosp. kanonik Fr. Rački, sedanji predsednik jugoslavenske akademije, in velecenjeni jezikoslovec rajnki gospod Franjo Kurelac. Dobro se spominjam, kako je blagemu mecenatu kazal Kurelac na njegove troške pisano knjigo „Fluminensia ali koješta pisana i spěvana na Rěci“, rekoč: „Vidite, presvitli, knjigo, po Vaši milosti tiskano“. Biskup mu odgovorí: „Vi nam kažete knjigu, kao gladnomu kus pečenke. Dajte nam ju.“ Uzame iz rok Kurelcu bukve, ter jih daruje dekanu gosp. Grašiču, kateri ga je bil prišel sprejet in se mu poklonit s svojimi pomočniki. Strossmajer se je odpeljal proti Reki med slava- in živio-klici zbranega ljudstva. Slovesnost na zgodovinsko-slavnem Grobniškem polji je bila krasna, velečastna; ljudstva zbranega kot listja in trave. Pa ko se je na večer 25. maja Strossmajer v Reko povrnil, so mu nesramni Magjaroni Reški take demonstracije narejali, da se mi roka ustavlja, jih zapisati. Pustimo to, naj se pozabi! Kurelac, ki je meni, svojemu nekdanjemu učencu to popisoval, se je jokal. Pravil mi je tudi, da je na večer tužnega srca raztrgal biskup darilno pismo, s katerim je hotel mestnim napravam veliko svoto darovati, boječ se, da jo zagrizeni Magjaroni še sprejeli ne bi. Ko se je škof, vračaje se iz Reke, zopet v Bistrici ustavil, je pri Andražu obedoval. Duhovni in nekaj druzih domorodcev ga je zopet pozdravilo. Pevci so mu pod vodstvom tadanjega učitelja g. Gerbica par lepih pesem čveteroglasno zapeli. Stari Ličan stopi, ko biškup to privoli, v sobo, ter ga pozdravi, rekoč: „Gospod, zdaj pusti svojega hlapca v miru umreti, ker moje oči so videle škofa Strossmajerja!“ Strossmajer ustane, objame in poljubi starca ter mu natoči kupico vina in mu jo podá. Vsi smo bili srčno ginjeni tega prizora. Poslovil se je od nas biskup ter se odpeljal vidno razveseljen med slavaklici iz Bistriške doline.

Rajnki Ličan je pa tudi do zadnjega izdiha ostal zvest sin svete matere katoliške cerkve. Svoje dolžnosti kot kristjan je natanko spolnoval. Dokler je hoditi mogel, ni bil nikdar njegov prostor pred velikim altarjem v nedeljah in praznikih prazen. Pazljivo je cerkvene govore poslušal. Bil je zeló vesel, ko je slišal govore v lepi gladki slovenščini. „Ta gospod je čvrst Slovenec“, je domú pridši večkrat ponavljal. Če se je primerilo, da se je v gostilnici, kjer je bival, zoper cerkev in duhovne govorilo, je bil ves nevoljen. Včasih je molčé v kotu sedel; mnogokrat se je pa jezno oglasil, s palico po mizi udaril, da so kozarci žvenkljali, ter rekel: „Vi govorite o stvari, o kateri nič ne razumete; znabiti še vere moliti ne znate; kaj pravi o tem sveto pismo, kaj je v katekizmu, kaj nas učí zdrava pamet?!“ In ker je sv. pismo rad prebiral in cele odstavke iz glave znal, je zabavljivce tako posekal, da so kar molčali, ali pa s praznimi šalami pogovor na drug predmet zasukali. Rad je pripovedoval, kako je nekdaj v tem obziru vse drugače bilo. Kako so najveljavniši možaki radi k popoldanski službi božji hodili, se pod lipo o soseskinih in drugih zadevah pomenkovali in potem polič vina izpili in — kar je vsakrat dostavil — tudi kako pametno zapeli. „Zdaj pa — je rekel — ljudje za petje mnogo ne porajtajo; le kvarte in kvante jih veselijo. Grajščaki so imeli svoje duhovne ter so zvečer z družino molili. Vidite staro podrtino Jablanškega gradú, katero uže 50 let mah in bršljan obrašča; ona je bila nekdaj lep in ponosen grad; v njem sem jez kot mladeneč baronu šival; ukazal mi je baron zvečer delo pustiti, da sem z družino njegovo skupno večerno molitev opravil. Kako je pač sedaj vse drugače!“ Tako je večkrat starec tožil.

Slovensko slovstvo, kar sem že prej omenil, je dobro poznal, posebno stareje, ko je še lože bral ter si, kar je bral, bolj v spominu ohranil. Da mu je zadnja leta s telesno močjo tudi spomin nekoliko opešal, je razumno. Zadnje leto življenja 1877. leta je pa zeló oslabel. Vendar je še zmiraj počasi okrog taval, časnike sem ter tje bral, ter se vedno za vse narodove zadeve živo zanimal. Posebno ga je veselilo, da se so stari in mladi Slovenci sprijaznili in združili. Večkrat me je povprašal: „Kaj pa prav za prav zahtevajo, kaj hočejo Mladoslovenci? kaj je vzrok, kaj namen razpora?“ In ko sem mu to stvar nekoliko pojasnil, sem ga šaljivo poprašal: „Oče! vi ste menda tudi Mladoslovenec?“ Smejaje se mi je odgovoril: „Kaj ne da bi bila to čudna prikazen, da je „stari Slovenec“ Mladoslovenec!“ „Vsi smo Slovenci“ — je dalje dejal — „prepir mora nehati, in bo gotovo nehal. Vodnik (njega je gotovo vsak dan v mislih imel) se bo v grobu obrnil, ako se bomo med seboj prepirali. Nemčurji se nam smejajo.“ — Mož je doživel spravo narodnih strank. Bog naj bi hotel, da se ne bi nikdar več razdrla in ako ta sprava ni resnična, ni stanovitna — smo Slovenci zgubljeni. Imejmo Slovenci vedno pred očmi osodo Slovanstva po prepiru bratov na Kosovem polji. Imejmo vedno v spominu nauk starega Svatopluka, katerega je dal na smrtni postelji svojim sinom.

Leta 1877. je naš „stari Slovenec“ začel hudo pešati. Čutil je, da so njegove ure štete. Par dni pred smrtjo je šel v cerkev sv. Jurija in prejel je sv. sakramente. Kmalu potem se nekega večera s solznimi očmí posloví s svojimi ljudmí „pri Andražu“ rekoč: „nikdar več me k vam ne bo.“ Potem pa počasi kakor po navadi koraka proti svojemu stanovanju, ter ne gre tje, temuč se ustavi v hiši svojega sina Jožefa. Vlegel se je, in — ni več ustal.

Brž, ko sem izvedel, da je stari Ličan bolán, grem k njemu, a brž sem spoznal, da je ž njim pri kraju. Tobak mu ni dišal več, in govoriti je že komaj mogel. Prejel je še enkrat sv. sakramente umirajočih in glasno molil „Češčena kraljica, mati Milosti“ in več drugih lepih molitev, dokler mu ni besede zaprlo. Umrl je ob 3. uri popoldne 3. maja 1877., 92 let in 3 mesece star.

***

Zdaj sem na koncu opisa priprostega moža. Naslikal sem s peresom, kolikor je bilo v moji moči življenje moža, katerega ni Bog postavil na kako imenitno mesto, v kako znamenito službo, kateri ni zapustil bogastva in premoženja. Bil je le prost človek, pa pod prosto obleko je bilo blago srce, vneto za dom in vero. Mnogo je on z besedo in zgledom koristil in pripomogel za razvoj in razcvet narodnega življenja v Bistriški dolini. Zavoljo tega in zarad bistrega uma, poštenega, moškega značaja, bo ljudem še dolgo v spominu. Dasiravno je imel tudi človeških slabosti, kakor vsakdo, vendar pa moremo z dobro vestjo reči, da takih mož se najde malo med našim ljudstvom. Zdaj počiva na pokopališču Trnovskem, prav tik cerkve staroslavne sv. Petra; žalibog, da ti še zdaj spominek ne kaže kraja, kjer je „stari Slovenec“ pokopan.

Upajmo, da mu bojo otroci in vnuki v kratkem grob pozabljivosti rešili. *)

Ozir po svetu.

Črtice iz Bosne.

„Hajdimo v Bosno! Kdo bo domá stradal ali gulil suhi kruh, če ga še ima! V Bosni je silno veliko zaslužka in daleč tje tudi ni!“

Tako se je slišalo govoriti po manj rodovitnih ali preobljudenih krajih avstrijskega cesarstva, ko je armada naša vdarila od vseh strani v Bosno, in silne trume podvzetnih ljudí, pustolovcev, ki gredó na milo in nemilo lovit srečo, barantačev, ki iščejo pri vsaki reči trikrat toliko dobička, kolikor je vredna, pa tudi ljudje, ki za svoje pridne in delavne roke ne najdejo dosti zaslužka domá, — vse to se je vdrlo za vojaki tako, da so po več krajih že armadi napotje delali. Silne množice tacega ljudstva so se nakopičile vzlasti po posavskih mestih Bosne, največ v Brodu in Gradiški, od koder ste glavni poti v notranjo deželo, proti Sarajevu. Veliko jih je tudi šlo dalje, v Banjaluko, Travnik, iz dalmatinske strani pak v Mostar, Livno itd.; nekateri so prodrli celó do Sarajeva. Enako so dobička ali zaslužka željni ljudje planili z drugih strani v „novo Avstrijo“, skoro v vsakem večem kraju naletiš na kacega tujca in menda se v Bosni zdaj govori več raznih jezikov nego v vsaki drugi deželi evropski.

Dovoli, dragi bralec, da ti jaz, ki nisem šel v Bosno z mečem, nego s kupčijskim duhom, kakor mnogo druzih, povem nekoliko iz lastnih skušinj. Obhodil sem lep kos te rodovitne dežele, morda nje polovico, nisem prodajal loterijskih srečk, niti zavaroval ljudí zoper ogenj, življenje ali doživljenje v tujem, nerazumljivem jeziku, marveč jaz sem rojen Slovan, jezik dežele znam kakor prebivalci, poznam njihove šege; le to, kar sem imel doli opraviti, bodi moja skrivnost.

Ko sem prišel v Gradiško (avstrijsko), je bilo tam toliko ljudí raznih stanov in jezikov, da se mi je najbolje zdelo, če nikomur ne dam odgovora; le toliko omenim, da sem zagledal tudi par obrazov znanih mi junakov, ki v domovini ne morejo priti nikjer do pravega kruha, čeravno niso prazne glave, in o katerih pravi pregovor: „goste službe — redke suknje“. Zdaj so prišli srečo sèm lovit, a njihova oguljena obleka ni kazala, da bi jo bili že vjeli. Tudi so se mi zdeli prej lačni, kakor siti. Ker je pa sitno, če se takih ljudí več komu na vrat obesi, sem se zmuznil memo, vsaj mi je bil ta kraj znan bolj nego njim.

Bilo je to takrat, ko so naši imeli uže Sarajevo v rokah; le kot ob Srbiji in v Krajini še ni bil zaseden. Pot do Banjeluke se mi je varna in tudi uže prileženja zdela, čeravno so mi pravili, da je na nji noč in dan veliko in dolgih vojaških in najetih vozov, ki vozijo živež za armado. Res je bilo na ladini poleg Gradiške nastavljenih voz — praznih in polnih — cel somenj; smilila se mi je živina in ljudje, vse je moralo tu stati ponoči in podnevi pod milim nebom ob vsakem vremenu. Koliko trpljenja za oboje ob pičlem živežu in pri strašni dragini!

Jaz sem imel znanca, podam se k njemu, a imel je vso hišo še pod streho polno. Komaj sem dobil ležišče na slami v veži, prtljago mojo pa je shranil mi v svoji sobici pod posteljo. Drugje bi še tega ne bil dobil, kajti ko sem zjutraj ob zori vstal in pogledal skozi vrata, je ležalo okrog hiše vse polno ljudí na golih tleh — vsak v svoji obleki, večinoma brez vsake odeje.

Ko sem se nekoliko otresel in z roko osnažil obleko slame — za umivanje ni bilo nobene posode, tega se tudi vsak popotnik kmalu odvadi — dam svojo prtljago nekemu človeku, ki se je posebno ponujal in govoril hrvaški, ter mu ukažem iti pred mano čez most v turško Gradiško; moj znanec, krčmar, je bil malo prijazen, le to mi je povedal, da tukaj gotovo ne bom dobil nobenega voza, prej na onem kraji v „Berbiru“, kakor Turki zovejo Staro (turško) Gradiško. Povedal mi je le še ime krčmarja (birtaša), pri katerem naj se oglasim in se pri tem sklicujem ná-nj. „Bo uže vedel, da ste pošten človek“, mi je rekel pri odhodu. Jaz sem vedel, da priimek „poštén“ ali „naš“ pri krčmarjih, ki so bili zdaj vsi oderuhi za „švabe“, kakor so imenovali vsakega človeka v naši gospôski obleki, pomeni toliko kakor: „ta ima denar“; zato se mi je zdelo, da bom moral seči globoko v mošnjo, če bom hotel dobiti le količkaj vreden voziček.

Z nosačem čez most prišedši se pred stražo opravičim s svojimi potnimi listi in tako pridem do krčme, kamor me je bil poslal moj znanec. „Berbir“, turška Gradiška, je po naših civiliziranih pojmih borna vas, največ hiš na kolih, ker je tu večkrat velika povodenj, trdnjava nad „mestom“ komaj imena vredna; gostilnica pak, v katero je stopil moj nosač pred mano, je prava koliba, lesene krčme po naših vaseh so proti tej še palače. Toda kaj! Saj nisem šel v Bosno, da bi prenočeval po krasnih hotelih, borna bajtica ni toraj nikakor raznenadila. Ukažem toraj nosaču, da mi položi mojo prtljago na mizo, edino v sobi, in ga prašam, koliko je zaslužil.

„En forint“ — reče junak hrvaški.

„Kaj? forint čez most?“ — se zaderem jaz v istem jeziku.

„Brez zamere, gospod“ — pravi junak na to — „jaz sem bil o ustaji dobrovoljec, sem bil večkrat takraj meje, a zdaj nimam, da bi živel. Jaz sem človek inteligenten, — veste — —“

Da bi odrezal junaku besedo, mu pomolim goldinar, on se zahvali in odide, jaz pa se obrnem do krčmarja in se sklicujem pri tem na svojega znanca unkraj mosta, ki mi je rekel, da bom dobil pri njem voz do Banjeluke, kamor se mi mudi.

„Birtaš“ — po govoru se mi je zdel Slavonec — se praska za ušesi, potem praša: „Vi ste toraj pošten človek, naš človek?“ Besedi „naš“ in „pošten“ posebno povdarja.

„Da, sem“, odgovorim jaz, „le priskrbite mi voz do Banjeluke!“

„Do Banjeluke je daleč“, opomni krčmar.

„To vem, sem bil že tam pred šest letmi“ — odgovorim jaz.

„Pred šest leti“ — dé krčmar — takrat ni bilo še tako daleč tje. Koliko ste plačali vozniku?“

„Tega ne vem natanko, a mislim, da okoli 6 for.“ To sem rekel nalašč, ker plačal sem več.

„Takrat je bilo vse cenó“ — reče krčmar — „a zdaj, kar so nam vojaki pobrali vozove in konje, za ta denar ni dobiti ne mule, da bi jahali.

„Koliko bom toraj plačal za voz do Banjeluke?“ vprašam odločno. „Ga imate ali ga nimate?“

„Imam ga, ali — —“

„No, kaj?“

„Je uže najet.“

„Kdo ga je najel?“

„Neki Švab“. (Dal. prih.)

*) „Novice“ Vam, prečastiti gospod, za pričetek nagrobnega spominka velicega spoštovanja vrednega Matija Ličana pošiljajo 5 gold. Slovenija takim rodoljubom ne sme nehvaležna biti! Vred.

Zgodovinske stvari.

O dr. Jos. Perwolfovem delu „Slavjansko-orientalno vprašanje“ zvanem.

Piše Fr. Potočnik.

I.

O velikem, do zdaj še nerešenim „iztočnem vprašanji“ se je od nekdaj v vseh evropskih jezikih mnogo pisalo.

Ne gledé na stotine brošur, ki so ta predmet obravnavale, spisalo se je v zadnjih dvesto letih mnogo obširnih knjig o izhodnih deželah, narodih, njih zgodovini in politiki; teh študij so se vdeleževali Avstrijanci in Rusi, Nemci, Francozi in Italijani. Opominjamo na „zgodovino osmanske države“ od Hammer-Purgstala, ki je sem ter tje nekaj zamotana, pa vendar z veliko učenostjo pisana, na „spomine“ ustvaritelja avstrijske države, Genza, na Palackega „česko zgodovino“, ki se mnogo pečá z boji proti Turkom. Sem spadajo dela Miklošiča in Arnetha, Prokeš-Ostena, Kanica, Czörniga in Helferta, ter v novejšem času Jiřečekova z veliko učenostjo pisana „bolgarska zgodovina“, in enostranska zgodovina srbska od Kallaya. O istem predmetu so pisali Rusi: Makušev, Solovijev, Šubinski, Popov, Dubrovin, Karamzin, Čičugov, Kostomarov in drugi, Nemci: Zuckeisen, Beer, Ranke, Hesekil, Italijani: Soranco, Cedolini, Gambrini in Remedelli, Francozi: Thiers, Martens in Ribeaupierre, in veliko število Jugoslovanov, iz katerih imenujemo le Nenadoviča, Vuk-Karadžiča, Milutinoviča, Bogošiča, Obradoviča, Medakoviča, Bogdanoviča, Bogošiča, Obradoviča, Medakoviča, Bogdanoviča. Teodoroviča. Morali bi jih pa našteti na stotine, ko bi vse zabilježili, ki so tožili o bedi ubogih turških kristijanov, delali za njih osvobodjenje na literarnem ali diplomatičnem polji, ter marsikaj pripomogli k napredku in omiki teh zapuščenih sirot.

Tem literarnim izdelkom pridružilo se je lansko leto dr. Jos. Perwolfovo delo: „Slavjansko-orientalno vprašanje“ (die slavisch-orientalische Frage). Spis sicer ni preobširen, pa se odlikuje z izvrstno zgodovinsko učenostjo, s temeljitim prevdarkom in z odločno ter odkritosrčno pisavo. Priporočamo te delo našim prijateljem in vsem, ki se zanimajo za veliko iztočno vprašanje. Kdor je to „zgodovinsko študijo“ — kakor jo pisatelj sam imenuje — prebral, vtisne se mu neizbresljivo prepričanje, da velika bodočnost Slovanstva ni izmišljotina, ne v zrak sezidan grad, ampak logični nasledek zgodovinskega teka, ki ga nobene diplomatične spletke, nobene zvijače nasprotnikov zabraniti ne morejo, in da nam je ta lepša prihodnost slavjanska bliže, nego se navadno misli.

Akoravno nismo s pisateljem v vseh nazorih, v vseh izrazih in pojasnilih ene misli, zdi se nam knjiga vendar tako mikavna in poučljiva, da hočemo bralcem „Novic“ v kratkih obrisih celo delo pred oči postaviti in najvažnejše zgodovinske podatke iz njega posneti.

(Dalje prihodnjič.)

Mnogovrstne novice.

* *Papeževa okrožnica* (*enciklika*) dela veliko senzacijo po svetu. Sv. oče Leon XIII. se v tem pismu obrača do tistih strank, ki nameravajo ves red svetá prekucniti, veljavo cerkve in vladarjev uničiti, premoženje druzih med seboj deliti, zakone razdreti in sam peklenšček vé, kaj še vse druzega. Znana je ta svojat, ki je segla nedavno po življenji nemškega cesarja, španskega in laškega kralja itd. pod imenom „socijalistov“, „komunistov“ in „nihilistov“. Zoper ta žalostni prizor dandanašnjih dni obrača se papeževa okrožnica, ki je tako izvrstno pismo, da je osupnilo celó nasprotnike cerkve in da ga nova „Presse“ imenuje „mojstersko pisateljsko delo“. V vsem poštena „Reform“ pa pravi, da ta okrožnica ne kaže le spretnosti pisateljske, temveč da je v svojem jedru najbolje in najresničnejše med vsem, kar je dozdaj bilo rečeno o socijalistih.

* *Preded Filipovičev.* Ko je bil nedavno na čast oficirjem 53. peš polka v Zagrebu banket, je magistratni svétnik in pisatelj Gjuro Deželin svoji napitnici dostavil sledečo zgodovinsko črtico: „V 15. stoletji, ko so Hrvatje imeli s Turki brez konca in kraja bojev, so Turki vjeli zagrebškega kanonika Filipoviča. Turki so zahtevali veliko odkupščino za njega oproščenje, al zagrebški kapitol ni zmogel toliko novcev, in zato Turki niso izpustili kanonika. Da ne bi ga ob glavo djali, prestopil je Filipovič k turški veri; poturica se je imenoval Mehemed beg Filipovič, stopil v vojaštvo in postal načelnik nekega krdela, pomagal Turkom Bosno vzeti ter je bil od tega časa najhuji sovražnik kristijanov. Takratni sultan mu je zato daroval veliko posestvo na turškem Hrvatskem, kjer še dandanes Mehemed beg Filipovič veljá za prvega utemeljitelja bogate rodovine begov Filipovičev. Zdaj pa je drug Filipovič avstrijsko-ogerski kroni zopet privojskoval Bosno in kristijane rešil turškega gospodstva.“

* Po svetu zeló znana vagonska fužinarska družba (Waggon- und Stahlwerksgesellschaft) v Gradcu je na kant prišla. Kolika nesreča je za delavce, ki so pri tej akcijski družbi si kruh služili, se preočitno vidi iz tega, da je od 800 delavcev jih le v službi ostalo — 15! — Res mora človek uže od daleč bežati, če dandanes sliši besedo „akcija“.

Naši dopisi.

Iz Lahovič na Gorenjskem 10. pros. M. B. — Naj tudi o novem letu pozdravim svoje bralce z željo, da bi to leto mir se vrnil med narode našega cesarstva in da tudi mi Slovenci dobimo ravnopravnost, ki nam pred Bogom in svetom gre in katere zahtevati ne bomo odjenjali po 4. zapovedi božji, ki nam veleva: ljubi svojo mater! — Vreme nam je nastopilo ugodno. Kupčija je živahna z govedi in konji, s prešiči pa slabeja, čeravno je tega blaga obilo in debelega. Pšenica (mernik) je po 2 gold. 45 kr., rž po 1 gold. 90 kr., proso po 1 gold. 50 kr., ječmen po 1 gold. 40 kr., ajda po 1 gold. 35 kr., oves po 80 — 85 kr., soršica po 2 gold. 5 kr., krompir cent po 1 gold. 60—70 kr. Laneno seme po 3 gold., za laneno olje ni kaj kupca najbolj zato, ker ga petrolej spodriva; preše se pa precej lahko spečajo, nekaj za prešiče, nekaj za govejo živino, in to je prav, vsaj so preše dobra krma za pitanje. — Zdaj pa, ko je nastopil norčavi pust, še en opomin starišem, naj svojih otrok ne puščajo po ulicah letati za navadnimi pustnimi brkljarijami, katere mladino pohujšajo, pa jej tudi na zdravji škodujejo, če se otroci prehladé itd.

Izpod Gorjancev 19. jan. — Nisem mogel verjeti, ko sem prvikrat bral, da Žirovci prosijo, da bi se njihova deca tudi nemščine v šoli učila. Pa je vendar le res. Nehoté se mi vsiluje vprašanje: kaj je vendar trde hribovce napotilo k temu koraku? Vsaj dobro vedó, da v davkariji radi vzamejo denar, čeravno se jej v slovenskem jeziku ponuja; vedó pa tudi, da pri sodniji v Idriji vsi uradniki slovensko znajo, ter da jih postava veže, v domačem jeziku ž njimi govoriti. Kje tedaj

pride Žirovec v dotiko z Nemci, da bi se moral zavoljo njih tujščine učiti, namesti da se Nemec učí slovenščine, če pride v našo deželo. Če se omika, v domačem jeziku deljena, ne prime ljudstva, bo šlo v tujem jeziku še težje. A naj je kakor koli, gotovo ni bil moder sam, kdor je Žirovcem dal tako moder svet! Da bi bil to sprožil nadučitelj g. Božič, morebiti iz hvaležnosti do okrajnega nadzornika, da je šola na tri razrede razširjena, skoro ne morem verjeti, ker je bil zmiraj narodnjak in je tudi izveden učitelj. Ker je pa bila ta stvar gotovo v seji krajnega šolskega sveta obravnana in je g. Božič tu priliko imel, možem njihovo bedarijo pojasniti, zato on ni nedolžen, če ne še celó največ kriv. Če je pa temu tako, kaj pa Te je nagnilo, dragi Polde, da si mahoma postal uskok iz domačega tabora in zatajil zdravo pedagogiko? Res, da sem že nekaj časa nahajal v „Laib. Schulzeitg.“ spise pod Tvojim znamenjem (kar je vselej rado znamenje prevratka narodnega učitelja v nemčurja), pa od Tebe se tega nisem nadjal, da bi se zdaj, ko vse na bolje kaže, pravični narodni reči izneveril, ter še ubozega kmeta, ali bolj rečeno, mladino, ki ti je v pravo odgojo izročena, potujčevati pričel. Kakošen sad neki rodijo take izpridene ljudske šole? Sad je ta, da otroci, ko šolo zapusté, ne znajo ne slovenski pravilno govoriti ne pisati, tem manj pa še nemški. S tujimi besedi, ki so si jih s trudom v glavo zabili, pačijo lepo slovenščino, da je joj. In kar je še najhuje, je to, da po taki odgoji ne vedó, kaj so prav za prav, in da imajo skoro za največo čast, če govoré godljo, ki ni nikomur podobna.

Iz Ljubljane. — Danes teden, to je v sredo 29. dne t. m. je občni zbor družbe kmetijske, ki je v zadnjem našem listu tudi razglasiti dala obravnave tega zbora, med katerimi so nekatere posebne važnosti. Zato bi bilo želeti, da se tega zbora udeleži prav veliko družbenikov ne samo iz Ljubljane, temuč tudi iz dežele in da posebno prvomestniki podružnic skrbijo za to, da so dostojno zastopane. Kakor pri drugih družbah, tako tudi je pri kmetijski družbi zanikern izgovor: „e, bodo uže drugi opravili“. Kakor je uže razglas v zadnjih „Novicah“ povedal, se bode tudi sadnih dreves, trt in vina iz deželne Slapenske sadje in vinorejske šole razstavilo v tem zboru, in po željah sl. deželnega odbora pride tudi vprašanje v obravnavo: v katere kraje na Dolenjsko — če sl. ministerstvo kmetijstva naprošeno državno podporo dovoli — naj bi potoval vodja Slapenske sadje- in vinorejske šole, in katere predmete naj bi si posebno izbral za svoja popotna predavanja? Gospodje iz Dolenjskega so v stanu o obojnem oziru najbolja vodila na roke dati popotnemu učeniku. — Ob enem se naznanja, da ravnokar družba kmetijska razpošilja na svitlo dano knjigo „Naznanila c. k. družbe kmetijske, letnik 1878.“, ki ga imajo podružnice vsem udom svojega kraja izročiti; obseg te knjige je: poročilo o občnem zboru družbe kmetijske 21. nov. 1877, — nekaj opazek o reji bék (Korbweide), — razmere pašnikov v Bohinji, — zgodovinske črtice in osnova podkovske in živinozdravniške šole v Ljubljani, — zgodovinske črtice in osnova deželne sadje- in vinorejske šole na Slapu. Podružničnim odborom pa je tudi razposlano „Poročilo centralnega odbora o delovanji njegovem leta 1878“.

— (*Naš mestni zbor*) je 14. dne t. m. med drugimi rečmi obravnaval tudi ogledovanje klavne živine in mesa. Čuditi se moramo, da magistrat o tako važnih zdravstvenih zadevah ne pokliče v posvèt tistih faktorjev, ki so izvedenci o teh rečéh in s katerim bode opraviti imel; gotovo bi bil izvedel, da to, kar je sklenil mestni zbor, namreč, da se prešiči in teleta imajo ondi, kjer se koljejo, ogledavati, je neizpeljiv sklep; tej postavi se pač sme reči, da je „mrtvo rojeno dete“. Čuditi se pa tudi moramo dopisniku v 6. listu „Slovenca“, da skoro ogledovanje klavne živine in mesa za nepotrebno smatra; mesó v Ljubljano voziti bi on tako prosto rad imel, kakor se drva prosto v mesto vozijo. Ko bi se bil gosp. dopisnik obrnil na magistrat, natanko bi bil izvedel, koliko nezdravega mesá, mesá od poginjene živine, da! celó od nerojene živine se čez leto in dan konfiscira. Čuditi se dalje moramo dopisniku „Slov.“, da trdi, da se domačim našim mesarjem le na ta način zamore pomagati, ako se nova klavnica napravi in prodajalnice mesarjem sezidajo. Zmirom in zmirom se govorí in dobatira o novi klavnici in tudi mi je želimo, al dokler nimamo postave, katera zapoveduje, da vsaka živina, katere mesó se ljudstvu v Ljubljani prodaja, se mora v mestu klati in postavno ogledati, bode tudi nova klavnica le polovična naprava! Le taka postava bi zabranila, da bi se ne moglo mesó „vsake baže“ v mesto voziti in po hišah in gostilnicah dober kup prodajali. Tudi našim mesarjem bi se le po taki postavi pomagalo, kajti takrat, kedar je živina draga in je pri mesu zguba, ne pripelje (razen mesa od poginene živine) nobeden mesá v Ljubljano; kedar se pa kaj dobička kaže, takrat se od vseh straní meso v mesto vozi in mesarjem škoda dela. Kdor hoče za ljubljanske mesarje skrbeti, naj bi magistratu svetoval, da se magistratno tarifovanje mesá odstrani, kajti ceno mesu delati brez natančne vednosti, koliko da živina veljá, je delo brez pravične podlage.

— (*Goveje živine v Ljubljani*) je bilo lansko leto zaklane 3585 glav; — na vseh 16 sejmih v Ljubljani je pa bilo lani 4140 kónj na prodaj pripeljanih.

— Prestava gimnazijskega našega nadzornika gosp. Šolarja v Dalmacijo, po kateri zgubimo celó lastnega nadzornika, je po vsi deželi naredila tako senzacijo, da bi, ko bi bila to vedila sl. državna pravdnija, smela zavoljo „Störung der öffentlichen Ruhe“ konfiscirati dati oni ólanek lista 11. „Laib. Zeitg.“, v katerem minister bogočastja in nauka razglaša prestavo gosp. Šolarja iz Ljubljane in da se bodo ljubljanske srednje šole v humanističnih predmetih nadzorovale iz obalov Adrije. Tudi vnanji časniki so se zavzeli o tej prestavi, katero „Soča“ imenuje „Stremajerjev zadnji poljub“. Dalmatinci pa se, kakor „Narod. list“ iz Zadra piše, se jako in to po pravici radujejo, da pride tak šolski strokovnjak Slovenec k njim, in so dr. Stremajerju hvaležni za to dejansko znamenje „hrvatsko-slovenske vzajemnosti“.

— Gosp. dr. Franc Papež je odprl lastno advokatno pisarno v Ljubljani.

— Dr. Jos. Zajic pride za finančnega prokuratorja v Inspruk.

— Prečastiti gosp. Karun obhaja danes 25letnico, odkar je postal župnik trnovski. Vrli naši Trnovčani, svojemu dušnemu pastirju ljubeznjivo udani, so naprosili čitalnične gospode pevce, da so mu včeraj zvečer zapeli lepo serenado.

— Tukajšnja kmetijska in obrtnijska zbornica je pod naslovom „Statistischer Bericht über die volkswirthschaftlichen Zustände in Krain für das Jahr 1875“ na svitle dala poročilo, ki ga je o gospodarstvu, obrtnijstvu in trgovinstvu Kranjskem od leta 1875. predložilo c. k. ministerstvu kupčijstva. Da je zbornice tajnik g. Jan. Murnik imel z nabiranjem gradiva in sestavo vsega tega, kar knjiga na 20 pôlah obsega, ogromno delo, vidi vsak na prvi pogled njen, ki je čez in čez polna številk. Če tudi je vsako statistično delo več ali manj lažnjivo, to je, da sostavljavec ne bi glave za to dal, da so vse številke popolno resnične, kakor jih je bil prejel od svojih poročevalcev, morejo vendar vsaj

primerna podlaga biti drugim delom, ki se na-nje opirajo. Poročilo začenja s številom prebivalcev na Kranjskem v posamesnih okrajih, koliko ljudí je bilo rojenih in koliko jih je umrlo leta 1875. in koliko porók je bilo (3855 katoliških, 14 druzih), potem našteva kranjske cesarske, okrajne in občinske ceste, rudarstvo Kranjsko, koliko se je pridelalo različnega žita, sadja, mrve, strdí, vozka, mleka, surovega masla, sira itd. Zdaj prestopi poročilo na obširni popis malih obrtnij (rokodelstev) in velikega obrtnijstva, na popis opekarnic, glažut, olarnic, žganjarij, papirnic, suknarnic, sitarij, slamnikarstev, čipkarnic in vseh druzih obrtnij, fabrik itd. Na kratko rečeno: ne ena reč se ne pogreša, ki se je in koliko se je na Kranjskem pridelalo leta 1875. Konečno je tudi šolstvo omenjeno, ki sega v pospeh obrtnijstva in našteti so sejmi kranjski, katerih je vseh skupaj 556. Iz tega poročila izvemo tudi, da je v Metliki bila založnica (Vorschusskasse), v katero so zádrugi leta 1875. vložili 1220 gold. 50 kr., družbeniki pa 632 gold. v njej denarja hranili. — To je kratek posnetek Murnikovega velikega in velike hvale vrednega truda.

— Za c. kr. okrajnega glavarja v Kočevje je imenovan okrajni komisar g. Jožef Merk. — Baron Gusich, c. k. okr. glavar logaški, dejan je v pokoj.

— Iz gotovih virov vemo, da ni resnica, da bi se bil gosp. Dreo odpovedal predsedstvu kupčijske zbornice in deželnemu poslanstvu.

— (*Valvazorjeve kronike*) je prišel uže 49. snopič na svitlo. Ličen je zopet ta zvezek s 15 podobami.

— (*Čitalnica*) napravi v nedeljo zvečer drugo pustno veselico, pri kateri gode oddelek gledališkega orhestra.

— „Osten“, velecenjeni politični tednik, ki uže 13 let izhaja na Dunaji, prinaša v zadnji številki: Politische Uebersicht. — Die Magyarisirung aller nichtmagyarischen Schulen in Ungarn. — Das Organisations-Statut für Bosnien. — Fünfzehn Tage auf der Donau. Vom Kronprinzen Rudolf von Oesterreich. — Inland (Lemberg. Czernovitz. Kizdia im Banat.) — Ausland (London. Sofia. Constantinopel. Newyork.) — Kleine Chronik (Die Pest in Russland. Eine seltene Himmelserscheinung.) — Volkswirthschaftliches. — etc. etc. — Der „Osten“ sammt „Lesestübchen“ kostet vierteljährig blos 1 gold. 50 kr.

— (*„Brencelj“*), znani edini šaljivi slovenski list s podobami, je vkljub mnogim zaprekam stopil letos v 11. leto svoje starosti. Pretekli teden je prišla 1. številka tega letnika na svitlo, iz katere je razvidno, da se „Brencelj“ v teku 10 let, ni postaral marveč pomladil in postal tako mnogovrsten, da vsakemu čitatelju kaj mikavnega prinese. — Prvi letošnji list rešetari politične dogodbe zadnjega časa in kaže bralcem njih šaljivo stran, za politično manj izobražene bralce pa se tudi ne manjka kratkočasnih reči. Na zadnji strani priloge se nam kaže podoba generala Filipoviča, kako ima na verigi priklenjenega in s pasjo ujzdo vkrotenega turškega zmaja. Ker je že od nekdaj bilo to: „Brencelj“, kateremu načelo je „z zasmehovanjem šibati napake“, naši narodni stvari uže marsikaj koristil, zato želimo, da dobi naročnikov na kupe. Velja 3 gld. za celo leto, 1 gld. 50 kr., za pol leta in 80 kr. za četrt leta. Naroča se pri lastniku gosp. J. Aléšovcu v Ljubljani.

Novičar iz domačih in tujih dežel.

Z Dunaja. — Če le polovica tistih novic je resnična, ki so se zadnje dni trosile po tukajšnjih časnikih, tedaj prinesemo v prihodnjem listu smrtni list Auerspergovega ministerstva. Res, skrajni čas je, da se država reši onega liberalizma in njihovih zastopnikov, ki jej grob koplje uže od leta 1873. Naj nam prinese prihodnost kar koli hoče, — pravijo „Pol. Fragm.“ — slabeje ne more biti, kakor je dandanes vse. — Kar pa se novega ministerstva tiče, pravijo eni, da Auerspergovo mininisterstvo odstopi brž po dokončani obravnavi berlinske pogodbe in da potem nastopi začasno, upravno ministerstvo, ki ima ostati le tako dolgo, da bodo volitve novih poslancev v državni zbor, ki imajo letos biti, dognane, ter da še le potem pride ministerstvo z odločnim programom. Nam se tako „interims-ministerstvo“ ne zdi verjetno; za par mesecev 10 novih ministrov imenovati; potem pa jih v penzijon djati, bilo bi vendar prečudno. Zato je verjetnejše, da sedanje ministerstvo ostane, dokler ni proračun za letošnje leto rešen. Potem pa vse na to kaže, da na krmilo vlade stopi zopet grof Hohenwart minister, kajti on je edini, ki je v stanu pomiriti narode Avstrijske in zboljšati državne finančne razmere.

— Zbornica poslancev še zmirom prazno slamo mlati; 40 govornikov hoče govoriti o berlinski pogodbi, katera ostane, kakor so jo evropske vlade vkrenile lansko leto. Minister Unger je Herbstovcem to dobro „zatajčal.“

— „Osten“ iz gotovega vira ve povedati, da so Magjari podrli vse pravice, ki jih biskup Strossmayr ima do Bosne, „Osten“ je prinesel tudi celo postavo, po kateri bodo Magjari s pretvezo „Staatssprache“ pomagjarili vse šole, kakor jih nemci ponemčujejo z istim načelom.

— Tukajšnji vojaški časnik „Oest. Ungar. Wehrzeitung“ je v št. 6 pod naslovom „Eine ausländische Stimme über die Affaire Schönerer“ iz parižkega časnika „Avenir Militaire“ ponatisnil članek, katerega jedro je to, da simpatije Schönererjeve s Prusijo so tudi žalibog simpatije precejšnjega števila nemških Avstrijanov in da po tacih simpatijah se prav lahko razumeva, zakaj je Bismark na berlinskem kongresu tako rad pritrdil predlogu, naj se zaseda Bosne in Hercegovine prepusti Avstriji. „Naj je to, piše „Wehrzeit.“, opomin vsem tistim, ki v Schönererjevem škandalu ne iščejo druzega nego nedolžno ekstravaganco posamesnika“.

Iz Budapešta. — Princa Petra Karadjordjevića, sina onega Aleksandra Karadjordjeviča, ki je bil umora srbskega kneza Mihajla sumičen, pa je na Ogersko pobegnil, išče zdaj srbska sodnija, ki je, nedavno nameraval umoriti sedanjega kneza Milana, pa je tudi na svoje posestvo, ki ga ima v Bački na Ogerskem, pobegnil. Srbska vlada zahteva zdaj od ogerske, naj jej izročí princa Petra, da ga vzame v preiskavo. Ali bodo Magjari to storili ali ne, je dvomljivo, ker tudi očeta njegovega niso hoteli srbski vladi izročiti; ker so Srbi pa uže od takrat zeló hudi na Magjare, utegne ta zadeva nov konflikt med Srbi in Magjari vneti, kojega nasledki se dandanes še previditi ne morejo.

Česko. — Debata o spravi nemških ustavovercev s Čehi so še zmirom na dnevnem redu. Poljski „Czas“ z ozirom na te razprave pravi: „Na podlagi dveh toček tudi mi (Poljaki) radi Čehom roko podamo, da ž njimi združeni pot pripravimo do porazumljenja vseh narodov, ki verujejo na obstanek Avstrije; naš program je: 1) Kolikor mogoče obširna avtonomija (samouprava) dežel na podlagi zgodovinski ali pa narodni; 2) skupna bramba edinosti in moči države.“ — „Pokrok“ in „Politika“ pritrjujeta temu programu tem raji, ker nikakor ni navskriž s starim programom Čehov; prav lahko je na tej podlagi mogoča sprava vseh narodov.

Odgovorni vrednik: Alojzi Majer. — Tisk in založba: Jožef Blaznikovih naslednikov v Ljubljani.